

2025-10-23

Mark- och miljödomstolen i Nacka
Box 69
131 07 Nacka

Komplettering i mål M 4198-25

Som juridiskt ombud för föreningen Rädda Eriksbergs skogar (nedan kallad föreningen) har jag överklagat Länsstyrelsens beslut Diarienummer 2346-2023. På grund av sjukdom och omständigheter mina huvudmän inte har rått över har överklagandet inte, förutom genom hänvisning till tidigare inlagor, kompletterats. Överklagandet kompletteras härmed.

Yrkanden

Tidigare yrkanden kvarstår.

Utveckling av talan

Bakgrund

Länsstyrelsens beslut (20225-05-02) dnr 2346-2023 att avsluta utan ytterligare åtgärd föranleddes av de tillsynsanmälningar med kompletteringar som Föreningen Rädda Eriksbergs skogar, först ensam (2023-03-20) dnr 2346-2023 och senare tillsammans med Naturskyddsföreningen Uppsala genom mig som ombud (2023-12-29), dnr 21-2024 lämnade in angående den exploatering som planeras för Hammarparken i Uppsala. De båda tillsynsärendena sammanslogs så småningom och fick dnr 2346-2023 (21-2024).

Föreningarna överklagade 2025-05-22 länsstyrelsens beslut att inte vidta någon åtgärd och har i inlägga daterad 2025-06-27 genom undertecknad som juridiskt ombud inkommit med kompletteringar till sitt överklagande. Detta ärende har målnummer M 4198-25. På grund av min sjukskrivning blev utvecklingen av talan mycket kortfattad och utgjordes huvudsakligen av hänvisning till de bilagor som beskriver ärendet och innehållet i föreningarnas talan samt hänvisning till överklagande om cinnoberbaggen med målnummer M 3600-25.

För att förtydliga och vidareutveckla mina huvudmäns talan återkommer jag härmed med sammanfattning av innehållet i tidigare insända bilagor och med tillägg av texter om fladdermöss och groddjur som även återfinns i det särskilda ärendet om cinnoberbagge M 3600-25.

Vidare utvecklas talan nu med en beskrivning från ett möte mellan länsstyrelsen och representanter för föreningen Rädda Eriksbergs skogar som ägde rum den 24 februari 2025 och där länsstyrelsen delgavs aktuell information om Hammarparkens naturvärden.

Rättslig grund

I tillsynsärendet från 2023-12-29 redovisas ingående den rättsliga grunden för föreningarnas begäran i enlighet med 2 kap 7 § p 8 miljötillsynsförordningen (2011:13). Trots att detaljplanen nu vunnit laga kraft gäller både miljöbalkens och artskyddsförordningens bestämmelser fullt ut, vilket är den huvudsakliga grunden för tillsynsbegäran eftersom kommunen/exploatören ännu inte ansökt om nödvändiga dispenser från artskyddsförordningen. Hammarparken är en gammal orörd skog med naturvärdesklass 2 dvs naturvärde högt och hyser 52 naturvårdsarter inklusive cinnoberbagge (hanteras i separat ärende), sju fladdermusarter med hålträd, klippskrevor och närhet till vatten, en stor groddjurspopulation, blåsippor i mattliknande utbredning med frågeställningen kalkbarrskog och ett femtiotal fågelarter.

Länsstyrelsen ansvarar enligt 2 kap 7 § p 8 miljötillsynsförordningen (2011:13) för tillsynen av artskydd enligt 8 kap 1-4 §§ miljöbalken.

Detta innebär att Länsstyrelsen inte bara har en rätt att utöva tillsyn, utan det är Länsstyrelsens skyldighet att kontrollera att bestämmelserna efterlevs och att vidta de åtgärder som behövs. Alla verksamheter och åtgärder omfattas av förbuden enligt artskyddsförordningen om de riskerar att få den effekt på arter som bestämmelserna syftar till att reglera.

Länsstyrelsens tillsynsansvar gäller även i det fall att dispens inte begärs av exploatören.

Inledande kommentar till länsstyrelsens beslutsmotivering

Av Länsstyrelsens beslutsmotivering för att inte vidta någon tillsyn framgår att den inte uppfattar sig ha en sådan tillsynsroll som framgår av miljötillsynsförordningen och därför anser sig förhindrad att agera i detta ärende. Länsstyrelsen hänvisar vidare till att den endast har en rådgivande roll i planprocessen och bortser från att detta tillsynsärende handlar om det ansvar som länsstyrelsen har för artskyddsfrågorna även efter planprocessen.

Hammarparken står nu inför exploatering där artskyddsfrågorna inte är omhändertagna vare sig inom Hammarparkens naturskogsområde eller i de delar av den intilliggande Ekebydalen som påverkas av exploateringen. Därtill kan anföras att underlaget för utövande av tillsyn fortfarande är bristfälligt i många avseenden.

Länsstyrelsens uppfattning om sin roll

Länsstyrelsen tycks ha missuppfattat både artskyddsförordningen och sin egen roll som tillsynsmyndighet när de skriver följande i motiveringen till beslutet (sid 6) : "Eventuella brister med avseende på artskydd eller miljökonsekvensbeskrivningens innehåll utgör inte grund för länsstyrelsens tillsyn." Det kan tilläggas att det inte finns någon miljökonsekvensbeskrivning upprättad i detaljplaneärendet för Hammarparken vilket i sig är en anmärkningsvärd brist.

Länsstyrelsen skriver vidare "vad som framförts i nu aktuell begäran om tillsyn bedöms inte motivera någon särskild tillsynsåtgärd". Länsstyrelsen anger inte i sitt beslut några godtagbara grunder för sitt avslag. Trots att länsstyrelsen genom föreningarna vid upprepade tillfällen såväl skriftligt som muntligt fått kunskap om väsentliga brister och felaktigheter i kommunens beslutsunderlag gör länsstyrelsen bedömningen att detaljplanens förenlighet med artskyddsförordningen är "tillräckligt utredd och att det inte finns skäl att kräva några ytterligare utredningar eller skyddsåtgärder vad gäller fridlysta arter".

Det är ostridigt att det i detaljplaneområdet finns ett flertal fridlysta arter för vilka dispens ännu inte har sökts. Länsstyrelsen förefaller inte ha uppfattat sitt ansvar för tillsynen inom artskyddsområdet och att detta gäller även när det finns en godkänd detaljplan och i de fall dispens inte söks av exploatören.

I Länsstyrelsens beslut att lämna tillsynsanmälningarna utan ytterligare åtgärd ges en beskrivning i kronologisk ordning om vilka beslut som har fattats och det är tydligt att allt grundar sig på vad kommunen anfört trots att föreningarna kunnat påvisa felaktigheter och ofullständigheter som styrks av expertutlåtanden, förnyade rapporter, information i trafikverkets broschyr till skydd för groddjur, ett flertal domar från MÖD om fladdermöss liksom två skriftliga inlagor av rapportförfattaren till fladdermusinventeringen från år 2017 om att undersökningen av Hammarparken inte är tillräckligt noggrann.

Fullgott beslutsunderlag krävs, men saknas

För att Länsstyrelsen ska kunna fullgöra sin tillsynsuppgift krävs ett fullgott beslutsunderlag vilket inte föreligger i detta fall. Bristerna i materialet har även påpekats för Länsstyrelsen vid flera tillfällen. Representanter för föreningen Rädda Eriksbergs skogar (RES) träffade tre handläggare vid länsstyrelsen den 24 februari 2025 för att klargöra vissa frågor gällande felaktigheter för Hammarparkens naturvärden, dess trädbestånd, cinnoberbagge, groddjur, fladdermöss och blåsippa och för att informera om en trädinventering (tidigare insänd bilaga) som föreningens medlemmar genomfört. Underlaget som diskuterades vid ovanstående möte, se bilaga 4.

Länsstyrelsen utgår, trots att det finns nyare information, i sin bedömning i detta ärende från naturvärdesinventeringen från 2015. Det ska påpekas att kommunen i planhandlingen graderat upp naturvärdet i hela exploateringsområdet till naturvärdesklass 2 (högt) efter att ha hämtat information från artportalen, Länsstyrelsen förklarade sig medveten om detta vid mötet 24 februari 2025 men har ändå inte beaktat detta i sitt beslut i det aktuella tillsynsärendet.

Vid mötet med Länsstyrelsen den 24 februari framfördes att det var av hög angelägenhetsgrad att få utfört är en fladdermusinventering med den noggrannhet som föreningen BatLife numera förordar och som stöds av rapportförfattaren till Ecocoms inventering av Hammarparken 2017 (numera ordförande för BatLife).

Föreningarna kan konstatera att behov föreligger för ytterligare naturvärdesinventeringar, i synnerhet som det gått 10 år sedan den övergripande inventeringen gjordes och ytterligare arter efterhand upptäckts och anmälts till artportalen. Redan vid detaljplanens godkännande hade, som nämnts ovan, hela exploateringsområdet uppgraderats till naturvärde högt och sedan dess har ytterligare arter noterats vilket även rapporterades till länsstyrelsen vid mötet i februari 2025.

Hammarparken är idag en skogspark som kännetecknas av skogsklädda sluttningar som lutar starkt ned mot Ekebydalen. Skogen innehåller bl.a. 200-årig tall och lövträden asp, säl, skogsalm och 11 andra sorters lövträd.

Skogsparken innehåller ett stort antal (minst 52) s.k. naturvårdsarter, olika skyddsvärda fridlysta och rödlistade arter. Förutom den starkt skyddade cinnoberbaggen hyser området också åkergröda samt vanlig padda, vanlig groda och

mindre vattensalamander. Dessutom har 7 olika fladdermusarter rapporterats till Artportalen varav två är rödlistade.

I kommunens egen databas beskrivs området som följer:

Bedöms ha ett högt artvärde och påtagligt biotopvärde. Äldre solbelyst tall och asp. Bärande buskar. Flerskiktning, hållar och blockighet. Dominerande naturtyp är Taiga. Högsta artskyddsklass. Hela området har sedan 2020 högt naturvärde, klass 2, dvs den näst högsta. Uppvärdering har skett över tid pga. att många nya arter har rapporterats till Artportalen. (Ekodatabasen Uppsala 2025¹).

Sammanfattning av arter av störst vikt för tillsynsanmälan och målet

Inom planområdet finns flera fridlysta arter. Av störst vikt för tillsynsanmälan (2023-12-29) är cinnoberbagge (EN), åkergroda, nordfladdermus (NT), fransfladdermus (NT), utter (NT), grönfink (EN), tornseglare (EN), stare (VU), tallbit (VU), entita (NT), björktrast (NT), svart-vit flugsnappare (NT), mindre hackspett (NT), kråka (NT), rödvingetrast (NT), gulspurv (NT), spillkråka (NT), ärtsångare (NT). Övriga fågelarter som enligt artportalen finns i Hammarparken är kattuggla, lövsångare, ringduva, härmsångare, nötskrika, talgoxe, sparvhök, försärla, domherre, bofink, gröngöling, nötväcka, skada, lövsångare, grå flugsnappare, stenknäck, kungsfågel, tofsmes, bergfink, blåmes, svarthätta, rödstjärt, koltrast, rödhake, gråsiska, trädkrypare, steglits, större hackspett, grönsiska, sånglärka, svartmes, gråkråka, fasan. Fågeldirektivet framhåller att det är hela livsmiljön som är skyddad, inte bara bon och viloplatser.

Cinnoberbagge

Cinnoberbaggen hanteras i separat ärende M 3600-25, som bifogas. Därför begränsas framställningen här till övriga arter. Här kan bara kort konstateras att föreslagna och beslutade försiktighetsåtgärder och kompensationsåtgärder för cinnoberbaggen inte befriar från skyldigheten att söka artskyddsdispens enligt 14 § artskyddsförordningen (AF).

Fladdermöss

I Hammarparken finns sju arter fladdermöss, varav två rödlistade. Det finns även ett stort antal hålträd - enligt inventering av föreningen Rädda Eriksbergs skogar (RES) hösten 2024, 37 stycken - det finns även block och bergsskrevor/skravel som skulle kunna vara intressanta som bohål. Den inventering av fladdermöss som gjordes 2017 var inte fullständig i enlighet med dagens praxis, skogen undersöktes endast vid ett tillfälle och med autobox under ett par timmar. Undersökaren har i efterhand medgivit att den inte var tillräckligt noggrann.

¹ Ekodatabasen

Vid Ecocoms undersökning 2017, noterades vare sig klippblock, skrevor, skravel eller hålträd och där uppgavs felaktigt att Hammarparken var en medelålders skog som låg långt ifrån vatten. Trots att Länsstyrelsen uppmärksammats på dessa felaktigheter och trots att de fått del av att undersökaren Johnny de Jong, nu ordförande i BatLife och forskningsledare på CBM (Centrum för Biologisk Mångfald vid SLU) nu anser att undersökningen borde ha utförts noggrannare, väljer Länsstyrelsen att grunda sitt beslut om att tillsyn inte behöver göras och att ytterligare undersökningar inte krävs på det ofullständiga underlag som kommunen tillhandahållit och som undersökaren själv bedömt som otillräckligt.

Johnny de Jong skriver i ett brev till sekreteraren i föreningen RES den 19 september 2024 följande om den rapport han ansvarade för inom Ecocom år 2017 och som ingår som enda underlag till detaljplaneärendet: "Numera har vi kommit till insikt om att man behöver göra mer för att kunna göra en rättvis bedömning. Jag stödjer därför helt era ambitioner att få till en utförligare inventering.....I en överklagan bör det räcka med bevis för att kommunen inte gjort tillräckligt och att deras exploatering sannolikt blir ett artskyddsbrott men det är ju klart att ert ärende blir starkare ju mer underlag ni har."

Föreningen RES fick vidare rådet att 1. Identifiera hålträd (det har föreningen nu gjort, se trädinventeringen (tidigare inskickad bilaga) 2. Undersöka hålträden efter spillning med endoskop och 3. Sätta ut autoboxar för att identifiera läte.

Inom föreningen RES har man nu identifierat 37 hålträd (och det finns även klippskrevor/sprickbildningar och stenskravel) men man saknar resurser att klättra och undersöka innehållet i hålträden, likaså har föreningen inte resurser att använda autoboxar.

Föreningen anser att det är kommunen/exploatören som ska utföra dessa kompletterande fladdermusundersökningar. För detta finns stöd i flera vägledande domar, där enbart fynd av flera fladdermusarter och hålträd var tillräckligt för att upphäva de aktuella detaljplanerna. Föreningarna hänvisar här till mark- och miljööverdomstolens domar i målen

P 14414-21

P 15357-21

P 11895-24

P 4389-24

I samtliga dessa fall upphävde domstolen de aktuella detaljplanerna. I samtliga mål gällde att fynd av fladdermöss i kombination med hålträd enligt domstolen borde föranleda noggranna undersökningar. I fallet Hammarparken finns, förutom hålträd och bohålor, därtill klippskrevor/skravel som skulle kunna vara lämpliga för bon.

Groddjur

Även för groddjuren saknas fullgott beslutsunderlag i kommunens beslutshandling vilket vi informerat Länsstyrelsen om såväl skriftligt som muntligt. Hammarparken har minst 1000 groddjur i sina vintervisten (se grodinventering i bilaga 2) och åtminstone en del av dessa har även sitt födosöksområde sommartid här. Siffran bygger på de räddningsinsatser som föreningen utför varje år vid Eriksbergsvägen under den tid groddjuren migrerar från Hammarparken till sitt lekvatten i Ekebydalen, i syfte att djuren inte ska trafikdödas.

De arter som noterats är vanlig padda, vanlig groda, åkergroda samt mindre vattensalamander. Antalet åkergrodor som dokumenterats i föreningens räddningsaktiviteter är troligen underskattat då artbestämningen är svår under de omständigheter som råder under grodräddningsaktiviteterna (fler åkergrodor döljer sig troligen i kolumnen för vanlig groda).

Tidigare professionell inventering (Ekologigruppen 2017), om än ofullständig p g a störning, har funnit samtliga arter och vid inspelning från dammarna (Bo Söderström 2024 och 2025) har åkergroda dokumenterats.

Eftersom exploatering av Hammarparken planeras ske har kommunen och Länsstyrelsen beslutat om försiktighetsåtgärder som innebär att en permanent barriär ska byggas i Ekebydalen för att förhindra att groddjuren tar sig tillbaka till sina livsmiljöer, d v s tvingas bo kvar i Ekebydalen året runt i fortsättningen (Lst beslut dnr 9469 -2020).

Groddjurens livsmiljö i Hammarparken omfattar idag 4,87 hektar. I Ekebydalen, bakom barriären, blir livsmiljön ca 2,44 hektar stor, (som dessutom delas i två delar av en befintlig högt trafikerad cykelväg). Eftersom en välbehövlig ny dagvattendamm, vars storlek föreningen RES uppskattar till ca 0,8 hektar, ska anläggas i samma område så minskas därmed groddjurens livsmiljö ytterligare, till ca 1,64 hektar.

Området i Ekebydalen består idag av en platt gräsbevuxen lerjordsyta. Plantering av träd och buskar och inrättandet av så kallade grodhotell planeras visserligen men någon utvärdering av hur, eller om, detta kommer fungera finns inte inplanerad innan barriären tas i bruk. Länsstyrelsen har endast begärt att räkning av trafikdödade groddjur på Eriksbergsvägen ska göras före respektive året efter att barriären kommit på plats. En stor population fridlysta groddjur planeras alltså att tvångsförflyttas från en fungerande livsmiljö om 4,87 ha till en osäkert fungerande dito om 1,64 ha, det vill säga endast 33% av den föregående.

Samtliga groddjur är fridlysta. Åkergrodan har ett särskilt starkt skydd i EU:s art- och habitatdirektiv i dess bilaga 4 och är fridlyst enligt 4a § AF. EU-domstolens slutsatser i de förenade målen C-473/19 och C-474/19 rörde bland annat förekomst av åkergroda. I förhandsavgörandet poängterades att fridlysningen av arter gäller oavsett bevarandestatus och att dispens krävdes vid avsiktlig störning samt vid habitatförlust.

Groddjur är beroende av stora sammanhängande områden med tre olika kvaliteter/funktioner, dvs sommarvisten, vintervisten (vilka ibland sammanfaller) och vattenområden för fortplantning. Om ett av dessa områden försvinner kan det leda till att en hel population försvinner.

Exploateringsplanerna i Hammarparken tar inte hänsyn till ovanstående och kommunen menar att det är tillåtet att flytta groddjuren genom att stänga in dem i Ekebydalen och erbjuda s k grodhotell. Därmed menar man sig kunna upprätthålla KEF (kontinuerlig ekologisk funktion).

Även Länsstyrelsen bedömer att groddjurens KEF inte kommer att påverkas negativt trots att både nuvarande vintervisten och en stor del av deras födosöksområden påverkas. Detta är naturligtvis en märklig bedömning för vilken det saknas grund.

Givetvis kan KEF inte garanteras vid planerad exploatering då utrymme för vintervisten och födosök minskas kraftigt både genom exploateringen av Hammarparken och genom den del av Ekebydalen som tas i anspråk för dagvattendamm. Groddjurens areal i nuvarande Hammarparken som används både för födosök och för vintervisten är redovisade ovan.

De grodhotell som ska erbjudas i Ekebydalen är oprövade i denna miljö. Till detta hör att groddjur migrerar i enlighet med inlärdade mönster generation efter generation mellan sina lekvattnen och övriga vistelsemiljöer.

För groddjuren har Länsstyrelsen den 6 maj 2021 efter ett 12:6 samråd förelagt kommunen s k försiktighetsåtgärder som de menar kan göras för att undvika att förbuden i artskyddsförordningen aktualiseras. Föreningarna hävdar att dessa åtgärder i själva verket skadar djuren och begränsar deras livsmiljö på ett otillåtet sätt. Dessa åtgärder gör heller inte att dispensansökan kan undvikas såsom Länsstyrelsen tycks anse.

De s k försiktighetsåtgärderna gällande groddjur handlar om att försöka stänga in groddjuren i Ekebydalen genom en permanent barriär som ska uppföras så att den stänger av deras invanda vandringsleder från sina lekvattnen. Groddjuren ska därmed tvingas flytta från Hammarparken där de har både vintervisten och födosöksområden. Att stänga av vandringsleden för ett migrerande djur är något av det grymmaste man kan göra. En barriär som stänger av vandringsleder för en migrerande art tyder på stor okunskap om djurens beteende (enligt yttrande av Per Ahlberg, professor i evolutionär organismbiologi vid Uppsala Universitet, se bilaga 5. Vandrigen är inprogrammerad och det finns inga förutsättningar att barriären kan få groddjuren att tänka om och bestämma sig för att acceptera att de är instängda i dalen. Med en permanent barriär och minskningen av livsutrymmet, både för födosök och vintervisten, kommer groddjurspopulationen att minska.

Avvisande av permanent barriär för groddjur finns även att läsa om i Trafikverkets broschyr om grodor utgåva 2016, (källa Vägverket publikation 2005:72.) Barriär avvisas bestämt om det går ett vandringsstråk över vägen (se bilaga 3)

” I vissa fall kan det räcka med att bara förhindra att groddjuren tar sig upp på vägen genom att skapa en barriär, men det är troligtvis inte en bra åtgärd långsiktigt, En sådan åtgärd kan dock vara lämplig i de fall då vägen ligger nära ett lekvatten men vandringsstråket *inte* går över vägen (föreningens kursivering) och man endast vill förhindra att groddjuren kommer upp på vägen och körs över. Tillfälliga avspärrningar/barriärer kan behöva sättas upp under byggen för att förhindra skador

på groddjurspopulationen. Barriärer görs på samma sätt som ledarmar till passager. Dessa barriärer bör endast användas i nödfall då de skapar hinder för de djur som av misstag kommit ut på vägen samt att de långsiktigt förhindrar spridning i landskapet.”

Barriären är tänkt att uppföras under perioden september/oktober till mars då man tänker sig att djuren ännu inte påbörjat sin vandring tillbaka över Eriksbergsvägen förrän i september/oktober. Men faktum är att många djur återvänder till Hammarparken direkt efter att leken avslutats i dammarna redan i april/maj, eftersom födosöksområden och områden för vintervisten sammanfaller. Även de små årsbarnen söker sig upp till Hammarparken under sommaren i juli/augusti. Detta kan lätt iakttagas och finns dokumenterat. Detta innebär att groddjuren inte kommer att kunna stängas in i Ekebydalen vid den tidpunkt som Länsstyrelsen förutsätter.

Länsstyrelsen har således utgått från antagandet att groddjuren uteslutande har sina födosöksområden i Ekebydalen och återvänder till Hammarparken sent på hösten. Trots att upplysningar om det felaktiga i detta har lämnats vid ett flertal tillfällen inklusive en formell begäran om omprövning, har Länsstyrelsen inte beaktat dessa biologiska basfakta utan vidhållit nyttan med den för groddjuren skadliga barriären och benämnt den som en ”försiktighetsåtgärd” tillsammans med de icke utvärderade grodhotellen.

Efter beslutet om nämnda s k försiktighetsåtgärder år 2021 har kommunen låtit WSP ta fram en grodrapport, (PM Grodåtgärder 2022-12-12 se tidigare inskickad bilaga) varifrån man avråder både från en permanent barriär i instängande syfte och från grodhotell i Ekebydalen. I rapporten framgår att barriären medför att ett bra övervintrings- och födosöksområde tas bort från groddjurspopulationerna i Ekebydalen (som ju bara är en del i deras totala livsmiljö). Även om övervintringsplatser skapas norr om Eriksbergsvägen är det inte säkert att tillgången på föda och fuktiga miljöer är tillräcklig. Hur det påverkar groddjurspopulationernas fortlevnad i området går enligt rapporten inte att förutspå mer än att det generellt inte är bra för en population om levnadsutrymmet minskas. Den här lösningen (barriär och grodhotell) förordas därför inte av rapportens författare.

Tillskapandet av grodhotell kommer således inte att ändra på djurens vandringsbeteende. Det ska noteras att utvärderingen av barriärens effekt ska ske på ett sätt som i sig innebär ett brott mot artskyddsförordningen. Länsstyrelsen har förelagt om uppföljning av barriärens effekt genom att räkna antalet överkörda groddjur på Eriksbergsvägen före respektive efter barriärbygget. Ett sådant förfarande skulle innebära ett avsiktligt dödande av fridlysta djur, förbjudet enligt 4a § AF.

Hela upplägget med den permanenta barriären är feltänkt och tyder enligt föreningarna på okunskap om groddjurens levnadsförhållanden och livsvillkor. Med de kunskaper om djurens beteende som faktiskt finns kommer barriären att bidra till ett avsiktligt dödande.

Exploateringen av Hammarparken är i sig inte förenlig med artskyddsförordningen även med avseende på groddjur. Förekomst av åkergröda som har både vinter- och sommarvisten i Hammarparken gör saken till en unionsfråga. Det är nu Länsstyrelsens

ansvar att vidta tillsyn i frågan på ett sådant sätt att artskyddsförordningen och EU:s art- och habitatdirektiv tillämpas fullt ut.

Blåsippa och möjlig kalkbarrskog

Blåsippa finns i området, i delar i mattliknande utbredning vilket tillsammans med vispstarr, tuvstarr, smultron och kranshakmossa för tanken till kalkbarrskog (se tillsynsanmälan 2346-2023). Länsstyrelsen har tidigare i detta ärende hänvisat föreningen RES att själva kontakta Föreningen Skydda skogen, som menade att det var motiverat att undersöka skogen under frågeställningen kalkbarrskog, som kan förekomma fragmentariskt i landskapet. Det kan tilläggas att kalkbarrskog finns i näraliggande naturreservat Hågadalen Nåsten. Länsstyrelsen fann dock en sådan undersökning omotiverad.

För blåsippa är nuläget att Länsstyrelsen beviljat dispens för flytt av blåsippa inom planområdet utan att ha kunskap om dess stora utbredning i Hammarparken och utan att ha kunskap om var det skulle gå att hitta nya växtplatser. Det är ett rimligt antagande att blåsipporna i Hammarparken idag växer på just de platser där det är gynnsamma förhållanden. I det högst belägna skogsområdet (som ska sparas) finns endast ett par avgränsade bestånd. Därav kan slutsatsen dras att det varken finns plats eller lämplig jordmån för den flytt som Länsstyrelsen medgivit dispens till. Sekreteraren i föreningen RES har frågat kommunens projektledare för Hammarparken vart blåsipporna ska flyttas och fått till svar att det ska ske inom planområdet men närmare lokalisering är ej bestämd.

Utter

Utter finns i den närliggande Hågaån och i Ekebydammen. Uttern använder utloppsdiket mellan dessa platser. Diket kan komma att påverkas av ett pumphus för avloppsvatten som är planerat i närheten och vars tillfartsväg påverkar strandskyddat område. Det är inte utrett hur uttern kan komma att störas av exploateringen eller hur dess habitat kan komma att försämrats eller förstöras. Uttern (NT) är fridlyst enligt 4 a § AF och finns i art- och habitatdirektivets bilaga 2 och 4.

Sammanfattning

Då den planerade exploateringen väsentligt kommer att ändra naturmiljön i ett område med höga naturvärden menar föreningarna nu att samråd enligt 12 kap 6 § miljöbalken (MB) krävs. Ärendet rör ett område som inte är tidigare exploaterat. Exploateringen påverkar vidare ett strandskyddsområde. Föreningarna vill också framhålla att artskyddsdispens krävs för flera arter och att exploatören snarast med stöd av 26 kap 9 § MB måste föreläggas att göra detta. Förutsättningar för artskyddsdispens saknas dock och föreningarna förutsätter att Länsstyrelsen enligt gällande bestämmelser inte kommer att ge dispens för de planerade åtgärderna.

Länsstyrelsen har trots redovisade kompletteringar från föreningen RES helt grundat sitt beslut om att inte vidta några tillsynsåtgärder på det ofullständiga beslutsunderlag som kommunen tagit fram och inte ens beaktat att kommunen själv uppgraderat naturvärdesinventeringen från 2015 till naturvärdesklass två dvs högt värde.

Vidare har länsstyrelsen hållit fast vid en ofullständig fladdermusinventering från 2017 och inte beaktat att fyra domar från MÖD inneburit upphävda detaljplaner med liknande förutsättningar för fladdermöss som gäller för Hammarparken.

För groddjuren har länsstyrelsen vidhållit felaktiga och till och med skadliga s k försiktighetsåtgärder i form av en permanent barriär som skär av en invand vandringsled och inte beaktat den stora minskningen av deras livsutrymme som föreningen RES ingående har beskrivit.

Det stora antalet fågelarter och det faktum att EU:s fågeldirektiv framhåller, att det är hela livsmiljön som är skyddad, inte bara bon och viloplatser, har inte beaktats.

Fynd av utter har nonchalerats.

Hammarparken är slutligen en viktig spridningslänk för den starkt hotade och starkt skyddade cinnoberbaggen, och även här krävs att dispens söks. Den frågan hanteras dock i ett eget ärende, se bilaga 1.

Genomförandet av den exploatering detaljplanen medger kommer att resultera i en krympande naturyta totalt. ett kraftigt ökat besöksstryck, förändring av naturmiljöer, nedtagning av ett stort antal träd varav många är hålträd och äldre tall och ett stort antal är aspar (se tidigare bifogad trädinventering), vilket sammanlagt leder till drastiskt försämrade möjligheter för de vilda arterna att fortsätta bruka området.

Även om underlaget i många avseenden är ofullständigt framkommer det tydligt att ett flertal skyddade arter kommer att störas på ett sådant sätt som omfattas av 4 § p 4 AF samt 4 a § p 2 AF. Vidare kommer arters fortplantningsområde att utsättas för en sådan fysisk degradering som medför att livsmiljöns funktionalitet förstörs eller i vart fall försämras så att platsen förlorar sin ekologiska funktion på sådant sätt som avses i 4 a § p 4 AF. Vidare kommer växtarten blåsippra att tas bort och skadas på sådant sätt som strider mot 9 § AF. Hur uttern som finns i närheten av det planerade pumphuset i Ekebydalen kan komma att påverkas är inte utrett.

De nu aktuella tillsynsanmälningarna lämnades in under början och slutet av år 2023. I tillsynsanmälan från 2023-12-29 poängterade jag som juridiskt ombud att föreningarna förutsatte ett skyndsamt ingripande av Länsstyrelsen med tanke på att detaljplanen vunnit laga kraft och exploateringsåtgärderna kunde förväntas påbörjas inom kort. Trots detta har länsstyrelsen inte reagerat på tillsynsanmälan förrän vi begärde ett avgörande och beslutet blev då trots vad som framkommit i ärendet i aktuella artskyddsfrågor att inte vidta någon tillsynsåtgärd vad gäller såväl dispensansökningar som 12:6 samråd.

I övrigt hänvisar föreningarna till de tidigare inlagor och bilagor de lämnat in i målet.

Föreningarna yrkar nu att Mark- och miljödomstolen återförvisar ärendet till Länsstyrelsen för fortsatt handläggning och där det förutsätts att Länsstyrelsen med alla tillgängliga medel säkerställer att de skyddade arterna och deras livsmiljöer inte kommer att utsättas för otillåten störning och skada.

Dag som ovan

Gunilla Högberg Björck

Bilagor:

1. GBH Miljörätt, Komplettering i mål M 3600-25 angående Länsstyrelsen i Uppsala läns beslut, Diarienummer 8941-2024, gällande föreläggande enligt miljöbalken, till skydd för cinnoberbagge, vid genomförande av detaljplan för Hammarparken, PBN2015-001418, Uppsala kommun
2. RES, Groddjursräddning, över Eriksbergsvägen i Uppsala 2025, nedanför Hammarparken inkl. pulkabacken, vid migreringen ned till dammar
3. Trafikverket, Groddjur
4. RES, Frågor och fakta -om och i- tillsynsärendet 2346–2023 att framföra till Lst vid möte 2025-02-24
5. Ahlberg P, Expertutlåtande